

УДК 338.45

Н. В. Мірко,
ст. викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Міжрегіональна Академія Управління Персоналом

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКТИВІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті розглядаються теоретичні основи розвитку внутрішнього ринку, система чинників його регулювання, методичні аспекти оцінки та заходи щодо активізації внутрішнього ринку.

In the article are examined the theoretical basis for the development of the domestic market, the system factors of its regulation, methodological aspects of assessment and interventions with regard to strengthening the domestic market.

Ключові слова: ринкова економіка, теорія конкуренції, класифікація ринків, внутрішній ринок, регулювання внутрішнього ринку, ємність внутрішнього ринку, активізація внутрішнього ринку.

Key words: market economy, competition theory, the classification of markets, the domestic market, the regulation of the domestic market, the capacity of the domestic market, the intensification of the domestic market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі економічного розвитку в Україні перед відчизняними управлінськими структурами як ніколи гостро постає проблема активізації внутрішнього ринку. Адже саме активізація внутрішнього ринку промислової продукції є ключовим питанням становлення розвинутої ринкової економіки в країні, питанням економічної та фінансової безпеки держави, підвищення добробуту громадян.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Принцип пріоритетності розвитку внутрішнього ринку, зокрема пріоритет для частини внутрішнього ринку — ринку продукції легкої промисловості — як необхідна передумова становлення національної економіки, пройшов апробацію світовим досвідом. Його важливість підкреслюється в роботах таких відомих зарубіжних економістів, як А. Маршалл, М. Портер, Д. Робінсон, Ф.М. Шерер, Д. Росс, Г. Лібенстайн. На недостатній розвиток внутрішнього ринку як одну з основних причин низької ефективності української економіки звертають увагу і вітчизняні вчені-економісти, зокрема О. Власюк, В. Геєць, Н. Гетманцева, С. Дорогунцов, В. Дубровський, Я. Жаліло, С. Кораблін, В. Лановий, І. Макаренко, Б. Панасюк, Г. Пастернак-Тарнущенко, О. Пасхавер, Ю. Пахомов, С. Пирожков, Г. Старостенко, В. Точилін, Л. Федулова, М. Якубовський та інші. Проте, незважаючи на досить значний розвиток теорії сучасних ринків, питання сутності внутрішнього ринку, зокрема ролі ринку продукції легкої промисловості в системі національного ринку, оцінки впливу розвитку товарних ринків та ринку послуг на ефективність економічного розвитку країни, потребують подальшого опрацювання.

НЕВИРІШЕНА РАНІШЕ ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Аналізуючи сучасний стан внутрішнього ринку промислової продукції, слід виділити основні його недоліки. Найхарактернішими з них є: вузькість внутрішнього ринку; недосконалість фінансово-кредитної політики; недорозвиненість

фондового ринку; нераціональна побудова системи взаємодії внутрішнього та зовнішнього ринків; низька ефективність функціонування інфраструктури ринку.

При розв'язуванні цих проблем бракує системності, наукового підходу та належного кадрового забезпечення. Необхідною умовою трансформації економічної системи країни є розробка дієвої стратегії розвитку внутрішнього ринку України — на основі "економічного" протекціонізму, приведення її у відповідність до потреб суспільства, інтеграції України у європейський та світовий економічний простір.

ФОРМУВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Метою даної статті є розкриття концептуальних основ розвитку сучасного внутрішнього ринку України та проблеми його наповнення товарами вітчизняних товаровиробників в умовах глобалізації.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасна економіка розвинених країн має ринковий характер. Ринкова система виявилася найбільш ефективною і гнучкою для вирішення основних економічних проблем. Вона формувалася не одне століття, придбала цивілізовані форми, і, судячи з усього, буде визначати економічне майбутнє у всіх країнах світу.

Ресурси, якими володіє суспільство, завжди обмежені. Тому кожна держава повинна вибирати, як використовувати ці ресурси, на виробництво яких товарів та послуг їх направити. Кожне суспільство вирішує для себе три проблеми економічної організації: 1. Що виробляти? 2. Для кого виробляти? 3. Як і скільки виробляти?

Ці питання вирішуються шляхом організації економічної системи. Прийнято розрізняти чотири основних типи економічних систем: планова (адміністративно-командна, централізована), змішана, традиційна (натуральне господарство), ринкова.

Ринкова економіка — така економічна система, у якій рішення щодо того, що, як і для кого виробляти, є резуль-

Таблиця 1. Класифікація товарних ринків за Чемберленом і Бейном

Тип будови ринку	Взаємозамінність товарів ($e_{i,j}^p$)	Взаємозалежність підприємств ($e_{i,j}^q$)	Умова входу
Досконала конкуренція	$\rightarrow \infty$	$\rightarrow 0$	$\rightarrow 0$
Монополістична конкуренція	$-\infty < e_{i,j}^p < 0$	$\rightarrow 0$	$\rightarrow 0$
Однорідна олігополія	$\rightarrow \infty$	$-\infty < e_{i,j}^q < 0$	$E > 0$
Неоднорідні олігополія	$-\infty < e_{i,j}^p < 0$	$-\infty < e_{i,j}^q < 0$	$E > 0$
Монополія	$\rightarrow 0$	$\rightarrow 0$	Вхід блокований

татом взаємодії продавців і покупців на ринку. Ринкова економіка припускає високий рівень розвитку ринку і її характерні такі основні риси, як свобода підприємництва, вільне ціноутворення (виключається державне втручання в процес встановлення цін на багато видів товарів, ціни дають велику оперативну інформацію про попит та пропозицію товарів, про витрати виробництва, про становище на ринках окремих регіонів, країни і світової спільноти); конкуренція (регулює ціни і кількість вироблених товарів). Ринок — це сукупність економічних відносин з приводу купівлі-продажу товарів та послуг за цінами, що встановлюються на основі попиту і пропозиції в результаті конкуренції. Внутрішній ринок споживчих товарів і послуг — це система товарно-грошових відносин, яка формується між їх виробниками та населенням даної країни. Однією із головних рушійних сил соціально-економічного зростання і підвищення продуктивності є внутрішній ринок споживчих товарів і послуг. Адже на цьому ринку населення своїми доходами фінансує, тобто інвестує підприємства та фірми при купівлі їхніх товарів і послуг. Крім того, задовольняючи потреби населення, ринок споживчих товарів і послуг виступає одним із чинників відтворення високопродуктивної робочої сили.

Держава діє через систему державних установ та бюджетних організацій, які виконують функції державного регулювання економіки. Держава в особі уряду здійснює закупівлі товарів (робочу силу, товари народного споживання, державного користування, озброєння, наукові дослідження, розробки, проекти, духовні і культурні цінності і т.д.). В якості продавця держава продає послуги, землю, природні ресурси, житло, інші товари, що перебувають у державній власності. Зазвичай обсяг державних продажів на ринку істотно нижче обсягу державних закупівель, бо основну частку грошових надходжень держава отримує не за рахунок продажів на ринку, а за допомогою стягування податків.

У різних країнах ринок проявляється по-різному. Це пов'язано з тим, що в різних країнах неоднакова питома вага ринкових відносин, існують свої підходи до методів регулювання, національні традиції. Тому часто говорять про ринок, визначаючи його національну приналежність: російський ринок, американський ринок.

З точки зору зрілості ринкових відносин можна говорити про ринок, що формується (Росія, Україна), і про розвинений ринок (США, Англія, Швеція та ін).

Американська модель характеризується мінімальним втручанням держави в економіку, незначною часткою державного сектора, орієнтацією на вільне підприємництво і вільний ринок, мінімальний (відносно) соціальний захист населення. Для шведської моделі характерні висока соціальна захищеність населення, значні соціальні витрати держави, що базуються на високих податках, значний перерозподіл національного доходу через держбюджет і в той же час опора на приватну власність, конкуренцію. В Україні складається своя модель сучасного ринку, яка максималь-

ною мірою відбиває ту історичну ситуацію, в якій ми живемо.

Найпростіша і важлива класифікація типів ринкових структур відображає ступінь впливу окремого продавця (покупця) на ринкову ціну. За цією ознакою розрізняють "досконалу конкуренцію", коли жоден з виробників не здатний вплинути на зміну ринкової ціни, і "недосконалу конкуренцію", коли ця умова не дотримується і фірма (або група фірм) має тією чи іншою мірою ринкову (монопольну) владу. Мається на увазі, що фірма здатна впливати на ціну шляхом зміни кількості пропонованого товару. Недосконало конкурентними ринками прийнято вважати монополію, олігополію і монополістичну конкуренцію.

У 50—60-х рр. ХХ ст. гарвардські економісти Е. Чемберлен та Дж. Бейн запропонували формалізовану класифікацію типів будови ринку, що заснована на трьох параметрах, які піддаються кількісній оцінці: взаємозамінність товарів, пропонованих різними підприємствами, взаємозалежність цих підприємств і умову входу на ринок [1]. Перший критерій може бути представлений коефіцієнтом цінової перехресної еластичності попиту на товари, запропоновані підприємствами i, j : $e_{i,j}^q = \frac{\partial q_i}{\partial p_j} \cdot \frac{p_j}{q_i}$, другий — коефіцієнтом об'ємної, або кількісної, перехресної еластичності: $e_{i,j}^p = \frac{\partial p_i}{\partial q_j} \cdot \frac{q_j}{p_i}$. Третя умова (E) в узагальненому вигляді визначається відносним перевищенням дійсної ціни товару (PL) від його конкурентної ціни (PC), рівній середнім загальним витратам тривалого періоду: $E = \frac{P_L - P_C}{P_C}$.

Класифікація товарних ринків на основі цих трьох критеріїв представлена в табл. 1.

Під назвами досконалої та монополістичної конкуренції, монополії та олігополії розглядаються не реально функціонуючі ринки, а їх "чисті форми", ідеальні моделі, або, як іноді кажуть, теоретичні конструкції ринків різної будови. Сукупність цих моделей утворює теоретичний інструментарій для аналізу конкретних реальних ринків і, якщо в цьому є необхідність, розробки заходів з їх регулювання або, навпаки, дерегулювання.

Розглянуті питання становлення та будови сучасних ринків дозволяють провести і їх системну класифікацію [2].

За організаційною ознакою (ступеня обмеження конкуренції) ринки поділяються на наступні типи:

1. Ринок досконалої (вільної) конкуренції — основні риси ринку досконалої конкуренції:

— значне число продавців і покупців на конкретному ринку;

— обсяги виробництва і пропозиції окремого виробника становлять таку незначну частку в загальному обсязі пропозиції, окрема фірма не може вплинути на ціну;

— всіма продавцями пропонується однорідна, стандартна, уніфікована продукція;

— всі учасники ринку (продавці й покупці) мають однакову інформацію про стан справ на ринку;

— мобільність всіх ресурсів, що припускає свободу вступу до виду економічної діяльності й виходу з неї: будь-яка фірма може почати виробництво даного товару або безперешкодно покинути ринок.

При дотриманні цих умов виникає дійсно рівноправне становище всіх учасників ринку. Такий ринок дозволяє перерозподіляти обмежені ресурси суспільства на користь найбільш ефективно працюючих підприємств. На ринку вільної конкуренції виробник може збільшити свої прибутки, лише знизивши витрати виробництва.

2. Ринок монополістичної конкуренції — це така ринкова структура, коли безліч фірм, що випускають диференційований продукт, конкурує між собою, але ні одна з них не володіє повним контролем над цінами. Безліч продавців протистоять безлічі покупців.

Вхід на ринок монополістичної конкуренції відносно вільний, тому що ефект масштабу не має великого значення, а початковий капітал, що потребується для початку справи, відносно невеликий.

3. Олігополістичний ринок — це ринок, на якому домінує декілька великих фірм, тобто кілька продавців протистоять безлічі покупців. Хоча чіткого кількісного критерію олігополії немає, але зазвичай на такому ринку присутні від трьох до десяти фірм.

Характерною особливістю виробничої потужності є взаємозалежність фірм — будь-який з олігополістів перебуває під істотним впливом поведінки інших фірм і змушений враховувати цю залежність. Конкурентна поведінка кожного окремого продавця впливає на поведінку всіх його конкурентів, викликаючи відповідну реакцію останніх.

4. Монополістичний ринок — це ринок, на якому товар, у якого немає близьких замінників, продає один продавець, тобто один продавець протистоїть безлічі покупців. Таким чином, основними ознаками такого ринку є:

- висока концентрація господарської діяльності в руках однієї або кількох фірм, що об'єдналися;
- домінуюче, тобто переважне, положення цих фірм на ринку певних товарів;
- встановлення монополістичних цін (завищених при продажу та / або занижених при купівлі товарів) і завдяки цьому отримання для себе надприбутків;
- бар'єри для вступу до даного виду економічної діяльності для інших фірм практично непереборні.

На даний момент чиста теорія ринку (конкуренції) існує як необхідний інструмент економічного аналізу, який використовується для вирішення широкого кола завдань. Структура, розвиток економіки і способи, якими компанії досягають конкурентних переваг і максимального прибутку, є суттю теорії конкуренції [3].

На практиці ринок досконалої конкуренції є досить рідкісним явищем, тому що його характеристики настільки суворі, що їм навряд чи може задовольняти реальний ринок, і лише деякі з ринків наближаються до нього. Монополія є прямою протилежністю ринку досконалої конкуренції і малореальною в масштабах країни, але для маленького міста ситуація монополії досить типова. Монополістична конкуренція і олігополія — найбільш реальні типи будови ринків.

Комплексом заходів щодо забезпечення засобами держави рівноправної конкуренції на внутрішньому ринку країни протягом перехідного періоду є стратегія "економічного" протекціонізму [4]. Вона передбачає реалізацію політики цілеспрямованого сприяння розвитку ефективних вітчизняних виробництв, національного капіталу, який діє в рамках чинного законодавства, зростання доходів та рівня споживання населення України, активну підтримку становлення в Україні сучасної конкурентоспроможної економічної системи.

Важливо наголосити, що економічний протекціонізм лише тоді не призведе до автаркії і штучного гальмування структурних і технологічних перетворень, коли він виходить не з позиції обмеження конкуренції, а з позиції забезпечення на внутрішньому ринку України добросовісної конкуренції. Це — основний принцип стратегії економічного протекціонізму, саме цим останній відрізняється від штучно поширеного в суспільній свідомості традиційного розуміння протекціонізму [4].

Основою та дієвим інструментом реалізації державної політики у сфері виробництва товарів легкої промисловості

щодо координації діяльності державних органів управління та підприємств, установ і організацій різних форм власності, що пов'язані з розвитком сфери виробництва товарів народного споживання; є Концепція державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 р. [5; 6].

Легка промисловість — провідний вид економічної діяльності суспільного виробництва, який включає 17 підвидів діяльності, має потужний виробничий потенціал, який повинен задовольняти потреби суспільства товарами народного споживання й промислового призначення та сприяти поліпшенню якості життя. Водночас легка промисловість пов'язана з багатьма суміжними видами економічної діяльності та обслуговує всі суспільне виробництво.

Легка промисловість України історично має потужний потенціал. Даним видом економічної діяльності зайняті працівники понад 10 тис. підприємств, із них: у текстильній промисловості — 2,5 тис., виробництві готового одягу та хутра — 6 тис., виробництві шкіри та шкіряного взуття — 1,5 тис. Практично підприємства легкої промисловості приватизовані, менше одного відсотка від загальної кількості складають підприємства державної власності.

Пріоритетність легкої промисловості для економіки країни визначається:

- значною ємністю внутрішнього ринку (розрахунково 40—50 млрд грн. щорічно);
- високим рівнем доданої вартості (до 50%);
- споживанням шкірсировини, вовни, льону, хімічних матеріалів, що є вітчизняною продукцією;
- низькою енергоємністю виробництва (1—3% валових витрат) та незначним впливом на екологію;
- забезпеченням значної кількості висококваліфікованих робочих місць в усіх регіонах України.

Перспектива роботи легкої промисловості полягає у збільшенні частки вітчизняних товарів на внутрішньому ринку та у зростанні експорту продукції власного виробництва. Це дозволить щорічно стабільно нарощувати обсяги виробництва, розширювати асортимент продукції, суттєво покращувати фінансовий стан підприємств, створювати нові робочі місця. Легка промисловість в змозі повернути свої позиції у структурі промислового виробництва країни, що, безумовно, позитивно вплине на стан економіки в цілому.

Сучасний стан легкої промисловості України, а також загострення конкуренції на світовому ринку в умовах його глобалізації потребують здійснення державою системних кроків щодо забезпечення конкурентоспроможності даного виду економічної діяльності. Так, для реалізації концепції необхідно здійснити заходи, спрямовані на:

- удосконалення державного сприяння розвитку легкої промисловості шляхом розробки відповідних законодавчих актів;
- надання легкій промисловості статусу пріоритетного виду економічної діяльності шляхом удосконалення чинної нормативно-правової бази;
- удосконалення структури виробництва і постійного моніторингу внутрішнього і зовнішнього ринків товарів легкої промисловості та запозичення світового досвіду функціонування виробничого комплексу виготовлення цих виробів;
- прискорення інноваційного розвитку легкої промисловості шляхом підтримки роботи нових об'єднань українських виробників: національного технопарку "Текстиль України" та "Український лляний консорціум";
- розвиток лізингу для виду економічної діяльності з виробництва продукції легкої промисловості, сприяння і державну підтримку інвестиційних проектів, у яких беруть участь українські й іноземні суб'єкти господарювання;
- розвиток національної сировинної бази для легкої промисловості, відродження і розвитку лляної промисло-

вості;

- дієвий захист вітчизняного ринку від недобросовісної конкуренції при імпорті товарів легкої промисловості за заниженими митними цінами;

- підтримку підприємств легкої промисловості при ініціюванні ними антидемпінгових і спеціальних заходів у разі порушення імпортерами принципів добросовісної конкуренції;

- проведення ефективної митно-тарифної політики з метою захисту вітчизняного виробника товарів легкої промисловості;

- забезпечення розробки, сертифікації та впровадження систем управління якістю та екологічного управління при виробництві товарів легкої промисловості відповідно до вимог ISO 9000 і 4000;

- розвиток технічного і технологічного переоснащення підприємств економічної діяльності легкої промисловості;

- науково-технічне забезпечення розвитку легкої промисловості;

- удосконалення маркетингової і кадрової роботи;

- розширення впливу регіонів на розвиток легкої промисловості.

Концепція [5] передбачає недержавне фінансування, особливо у частині посилення інноваційного розвитку, розвитку сировинної бази, технічного переоснащення підприємств економічної діяльності легкої промисловості, удосконалення маркетингової діяльності тощо. Питання удосконалення державного управління, загальновидові питання економічної діяльності легкої промисловості, підготовки робітничих кадрів і частково кадрів з вищою освітою, а також наукове забезпечення передбачається фінансувати з державного бюджету.

Розподіл фінансових коштів для виконання програми розвитку легкої промисловості концепція визначає у співвідношенні: кошти Держбюджету — 10%, інші джерела фінансування — 90%. Зокрема заплановано:

- на першому етапі протягом 2007—2008 рр. було заплановано за рахунок здійснення організаційних заходів щодо захисту внутрішнього ринку наростити виробництво на 2,5 відсотка проти 2006 р. і започаткувати активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку легкої промисловості;

- на другому етапі (2009—2011 рр.) передбачається за рахунок впровадження новітніх технологій, реконструкції та технічного переоснащення підприємств та залучення інвестицій забезпечити приріст виробництва на 12 відсотків проти 2009 р.;

- збільшити кількість робочих місць на 10 тисяч і зменшити кількість збиткових підприємств;

- на 12 % підвищити надходження до бюджетів усіх рівнів і спеціальних державних фондів;

- забезпечити інноваційний розвиток легкої промисловості шляхом залучення інвестицій та переоснащення виробництва сучасною технікою;

- розв'язати проблему стабільного насичення внутрішнього ринку високоякісною вітчизняною продукцією легкої промисловості.

У роботі [7] пропонується економічна стратегія наповнення внутрішнього ринку країни (Російської Федерації) товарами власного виробництва в поєднанні з системним поглядом на проведення різного виду політик. Обґрунтовується двоетапний економічний розвиток, перший етап якого характеризується збільшенням основного і оборотного виробничого капіталу. Цей етап базується на створенні умов цінової конкуренції, яка визначається формуванням товаровиробниками ефективної сукупної пропозиції, що складається з пропозиції підприємствами відомих споживачам товарів і послуг за заниженими цінами при одночасному збільшенні їх кількості. Ефективна пропозиція стимулює збільшення обсягів сукупного попиту. Обсяги попиту додат-

ково регулюються шляхом розподілу і перерозподілу національного доходу між суб'єктами економічної системи. Ефективна пропозиція збільшує товарообіг і прибуток підприємств і створює умови для валового нагромадження. Перший етап характеризується зниженням цін і збільшенням концентрації ринків. На другому етапі економічний розвиток створюється через якісну конкуренцію товарів і послуг, він пов'язаний з наданням споживачам товарів та послуг більш високої якості. В роботі також розроблено заходи щодо розвитку внутрішнього ринку шляхом зміни грошово-кредитної, фінансової, інвестиційної, податкової, валютної та соціальної політик.

Ринкова економіка в багатьох випадках потребує прямого державного втручання, що позитивно впливає на її продуктивність. У той же час, як показує світовий досвід, непрямі методи державного регулювання економіки є найефективнішим чинником позитивного впливу на динаміку національної продуктивності. До таких методів передусім слід віднести: стратегічне індикативне планування, систему освіти й професійного навчання, фіскальну політику, ефективну законодавчу базу [8].

Оптимальних темпів зростання продуктивності можна досягти через органічне поєднання регульованих та стимульованих заходів, що повинні здійснюватись як на макро-, так і на мікрорівні.

Основними чинниками урядової політики, які забезпечують оптимальні темпи зростання продуктивності, є: національна економічна політика та плани розвитку економіки; державні підприємства; трудове законодавство; контроль за забрудненням навколишнього середовища; законодавство з охорони здоров'я та безпеки праці; політика в галузі суспільного добробуту; монопольне право на використання патентів; обов'язкові ревізії діяльності підприємств; тарифи на імпорتنі квоти; податки й податкові пільги; законодавство з реалізації прав людини та підприємств; урядові дотації й субсидії; регулювання умов праці; стримування конкуренції; антитрестівське законодавство; закони, що стосуються охочувальних платежів; безоплатне або субсидоване надання обладнання й послуг; контролювання цін [9].

Сталий розвиток економіки України повинен базуватись на ефективному функціонуванні внутрішнього ринку, на якому формуються грошові доходи домогосподарств та підприємств, задовольняється їх платоспроможний попит на вітчизняні та імпортовані товари і послуги, а зростання національної економіки все більше повинне визначатись рівнем ефективності функціонування внутрішнього ринку [10].

Незважаючи на те, що ринки послуг є важливим сегментом в структурі внутрішнього ринку та демонструють динамічний розвиток в Україні, вирішальним на даному етапі для збільшення ефективності функціонування внутрішнього ринку України є розвиток товарних ринків. Послуги — це торгівля, транспорт та зв'язок, операції з нерухомістю, діяльність готелів та ресторанів, діяльність у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг, оренда машин та устаткування.

За даними Звіту про глобальну конкурентоспроможність за 2007—2008 р. Всесвітнього економічного Форуму, за індексом розміру внутрішнього ринку наша країна займає 27 місце серед 131 країни, що є нашою конкурентною перевагою.

Разом з тим, за ефективністю товарних ринків Україна займає лише 101 місце серед 131 країни, тобто ефективність товарних ринків є однією із найслабших позицій України у міжнародних порівняннях.

У цьому контексті викликає занепокоєння тенденція останніх років щодо збільшення в структурі товарного виробництва товарів з низьким ступенем обробки (зернових, олійних культур, залізної руди, цементу). Ця продукція неглибокої переробки активно реалізовувалася на зовнішньому ринку.

Питома вага вітчизняних товарів кінцевого споживання, тобто товарів з високим ступенем обробки, у сукупній пропозиції продукції на внутрішньому ринку за останні роки почала зменшуватися.

Даний фактор є і надалі може бути одним із головних чинників уповільнення темпів економічного зростання України на середньо- та довгострокову перспективу внаслідок скорочення запасів первинних природних ресурсів та зменшення ефективності їх переробки.

Головними чинниками зменшення рівня ефективності функціонування внутрішнього ринку України, скорочення пропозиції вітчизняних споживчих та інвестиційних товарів на ринку, частки продажу товарів виробництва України у роздрібному товарообороті є наступні.

1. Недостатня конкурентоспроможність вітчизняних інвестиційних та споживчих товарів внаслідок діяльності монопольних утворень, що встановлюють економічно необґрунтовані ціни на власну продукцію і спричиняють збільшення витрат вітчизняних товаровиробників. В Україні лише біля 50 % всього обсягу товарів, робіт і послуг у ціновому виразі реалізовувалося на конкурентних ринках.

2. Інституційні та технологічні перешкоди зростання пропозиції вітчизняних продовольчих товарів.

У 2007 році частка господарств населення у виробництві валової продукції сільського господарства становила 60 %.

3. Дрібнотоварність вітчизняного сільського господарства, особливо тваринництва, є серйозною перешкодою до залучення масштабних інвестиційних ресурсів у аграрний сектор, що гальмує впровадження нових сучасних технологій виробництва продукції та негативно позначається на її конкурентоздатності.

4. Зростання рівня недобросовісної конкуренції імпортерів на внутрішніх товарних ринках продукції кінцевого споживання внаслідок недосконалої системи контролю за якістю та ринкового нагляду за товарообігом на внутрішніх товарних ринках, а також невідповідність вітчизняних стандартів міжнародним та європейським.

Усвідомлюючи актуальність питання розвитку внутрішнього ринку в умовах СОТ та євроінтеграційних намірів України [11], в Мінекономіки було підготовлено проект Державної цільової економічної програми розвитку внутрішнього ринку на 2008—2012 р.

Метою цієї Програми є розроблення заходів державної політики, спрямованих на підвищення ефективності функціонування внутрішнього ринку, збільшення частки вітчизняної продукції у сукупній пропозиції товарів на внутрішньому ринку, збільшення товарообороту між резидентами економіки України.

Досягнення цієї мети потребує вирішення таких завдань, які об'єднані у п'ять основних напрямів державної політики:

— створення інституційного середовища для розвитку добросовісної конкуренції між вітчизняними товаровиробниками та імпортерами;

— удосконалення інституційних та організаційно-економічних засад функціонування внутрішнього ринку;

— підвищення рівня нецінової та цінової конкурентоспроможності вітчизняної продукції кінцевого споживання;

— покращання підприємницького клімату з метою розвитку внутрішнього ринку;

— формування та розвиток внутрішніх ринків товарів кінцевого споживання за рахунок вітчизняної продукції з високими якісними характеристиками.

Реалізація визначених заходів державної політики надасть змогу сконцентрувати зусилля на розвитку товарних ринків, збільшити частку вітчизняних споживчих товарів у роздрібному товарообороті й створити економічні передумови для сталого розвитку вітчизняної економіки, а також зменшить вплив на економічну динаміку мінливої кон'юнктури міжнародних ринків сировинних ресурсів.

В Україні є значний потенціал використання механізмів державно-приватного партнерства для розвитку внутрішнього ринку. Мінекономіки розроблено проект Закону України "Про загальні засади розвитку державно-приватного партнерства в Україні", який (в середині травня 2008 р.) схвалено Урядовим комітетом з питань економічної політики.

ВИСНОВКИ

Очевидно, найближчими роками подальша доля становлення внутрішнього ринку, надання пріоритету для його розвитку залежатиме від зваженого та послідовного підходу органів державної влади до вирішення питань системно-стратегічного бачення побудови економіки європейського зразка, з дієвою стратегічною моделлю економічного протекціонізму. Впровадження дієвої, науково обґрунтованої стратегічної моделі розвитку економіки в поєднанні з індикативним плануванням як організаційно-правової форми функціонування економічних відносин на сучасному етапі розвитку України є основним чинником становлення ефективного ринкового суспільного виробництва в країні.

Проблемі вирішення інвестиційно-інноваційного розвитку легкої промисловості, її стратегії і забезпечення комплексного розвитку повинні базуватися на використанні науково-технічного прогресу, застосуванні сучасних матеріалів, сировини і новітніх технологій, виготовленні продукції, яка відповідає міжнародним стандартам, технічному переоснащенні підприємств, що дозволить забезпечити сталий динамічний розвиток легкої промисловості.

Література:

1. Гальперин В.М. Игнатьев С.М. Моргун В.И. Микроэкономика: в 2-х т. /Общая редакция В.М. Гальперина. СПб.: Экономическая школа, 1997. — Т 2., — 17 с.
2. Экономическая теория / Под ред. А.И. Добрынина, Л.С. Тарасевича. — 3-е изд. — СПб.: Издательство СПбГУ-ЭФ; Питер, 2008. — 544 с.
3. Портер М. Конкуренция: пер. с англ. — СПб.: Вильямс, 2000. — 495 с.
4. Жаліло Я. А., Сменковський А. Ю. Концептуальні засади стратегії економічного протекціонізму // Стратег. панорама. — 2000. — № 1—2. — С. 109.
5. Концепція Державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року. Електр. ресурс: <http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>;
6. Закон України від 18 березня 2004 року № 1621-IV "Про державні цільові програми" — Електронний ресурс — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1621>.
7. Стрюков В.А. Тезисы экономической программы "Развитие внутреннего рынка". Современная Россия. ОВИ-ОНТ ИНФОРМ, информационно-аналитический портал, 2004. Электронный ресурс: <http://www.oviont.ru/ru/useful/arts>
8. Збарська Л.О. Внутрішній ринок України: проблеми і стратегія розвитку // Наукові праці Дон НТУ: Серія: економічна. — 2003. — Випуск 68. — С. 18—25.
9. Жаліло Я.А. Регулювання ринкової економіки: сучасний досвід розвинених країн. — К.: НІСД, 1996. — 86 с. — (Сер. "Економічні стратегії". Вип. 1).
10. Данилишин Б. Розвиток і підвищення ефективності регулювання внутрішнього ринку є пріоритетом діяльності Мінекономіки / Урядовий портал, 2008. Електронний ресурс: http://km.gov.ua/control/publish/article?art_id=135518807.
11. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004—2015 роки). Шляхом європейської інтеграції. Київ 2004: <http://zakon.rada.gov.ua/signal/strateg.pdf>.
Стаття надійшла до редакції 30.08.2010 р.